

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto, 2.10.2024 klo 10.30

LAUSUNTO: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

TEEMA: Luku 30.64 Metsähallitus

Apulaisjohtaja Samuli Sillman, Metsähallitus

Yleistä

Metsähallitus kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunnon koskien Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025. *Tässä lausunnossa keskitytään Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien (Luontopalvelut ja Eräpalvelut) momenttiin 30.64.50.*

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitoa ohjaavat ja valvovat maa- ja metsätalousministeriö sekä ympäristöministeriö kumpikin omalla toimialallaan. Maa- ja metsätalousministeriön toimialan tehtäviin kuuluu Metsähallituksen hallinnassa olevien virkistyskäyttökohteiden ja valtion retkeilyalueiden hoito ja palveluiden tuottaminen, metsästys, kalastus, riista- ja kalataloudellisten hankkeiden toteuttaminen, erävalvonta sekä Pohjois-Suomen siemenhuollosta vastaaminen. Edellä mainittujen tehtävien hoito katetaan osin valtion budjettirahoituksella, metsästyksen ja kalastuksen lupatuloilla sekä hankerahoituksella. Lupatulot ovat riippuvaisia riista- ja kalakantojen tilasta ja niihin sisältyy riskiä.

Momentille 30.64.50 on esitetty 7,090 milj.€ rahoitusta vuodelle 2025. Esityksessä ei ole huomioitu Metsähallituksen JTS 2025-2028 ehdotuksia kehyksen pysyväksi ja kertaluonteiseksi tasokorotukseksi.

Tuottavuuden parantaminen

Luontopalveluissa toiminnan ja tuottavuuden kehittämistä on tehty jo monin tavoin muutaman viime vuoden aikana. Johtamisjärjestelmä uudistettiin vuonna 2021, ja vuoden 2023 alussa aloitettiin mittava toimintatapauudistus, jossa organisaatorakennetta yksinkertaistettiin. Samalla siirryttiin alueorganisaatioista valtakunnalliseen, asiakasarvoa tuottavaan toimintamalliin. Loppuvuoden 2023 muutosneuvottelujen seurauksena 38 vakituista ja noin 100 määräaikaista työsuhdetta päättyi. Kahden vuoden aikana Luontopalvelujen htv-määrä on kaikkiaan lähes puolittunut. Tehdyillä toimenpiteillä on tervehdytetty kustannusrakennetta ja siten toiminnan kestävyyttä sekä kykyä sopeutua erilaisiin rahoitustilanteisiin. Lisäksi on toteutettu suuri määrä muita toimia. Palvelujen hankinta on keskitetty ja siirrytty kokonaistaloudellisiin puitejärjestelyihin. Parhaillaan käynnissä on myös mittava kiinteistöomaisuuden (noin 2 500 rakennuksen) läpikäynti, jolla haetaan säästöjä erityisesti niiden jatkuviin ylläpitokustannuksiin. Vastaavasti tarkastellaan kalustokustannuksia, vuokrasopimuksia, palveluverkostoa ja muun muassa tiemaksuja. Laaja, tuottavuutta lisäävä tietojärjestelmä- ja arkkitehtuuriuudistus on niin ikään käynnissä. Eräpalvelujen tuottavuustoimenpiteet liittyvät mm. erätarkastajien ylityökieltoon ja yhden viran täyttämättä jättämiseen sekä Ylä-Lapin kalastusistutusten vähentämiseen.

Palveluiden priorisointi luonnon virkistys- ja matkailukäytön kohteilla

Viime vuosina luonnon virkistys- ja matkailukäytön korjausvelkaa on pienennetty merkittävästi erilaisilla lisärahoituksilla. Lisärahoitusten loputtua kohteet hoidetaan perusrahoituksen turvin. Luontopalveluissa käynnistetyssä työssä konseptoidaan ja kehitetään palveluja virkistys- ja matkailukäytön kohteilla. Samaan aikaan tehdään priorisointeja tulevan palvelukokonaisuuden mittakaavan suhteen.

Esitykset julkisen talouden suunnitelmasta 2025-2028**Kalatalouden lakisääteisten tehtävien hoito**

Kalastuslain (379/2015) kokonaisuudistuksen yhteydessä Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville siirtyi lisää kalataloutta koskevia tehtäviä. Tehtäviin liittyviä kustannuksia on pyritty kattamaan maksullisen toiminnan tuotoilla, mutta tämä ei toteutunut, koska tuotot eivät ole merkittävästi kasvaneet. JTS 2025-2028 esityksessä Metsähallitus on ehdottanut 400 000 euron pysyvää vuosittaista tasokorotusta lakisääteisten kalatalouden viranomaistehtävien kokonaisuuden hoitamiseen. Esitetyllä rahoituksella turvataan kalastusmatkailun sekä kaupallisen kalastuksen toimintaedellytyksiä kestävästi valtion vesillä.

Erävalvonnan vaikuttavuuden lisääminen

Valtion alueiden luonnon virkistyskäyttö on kasvanut viime vuosina voimakkaasti, mikä on lisännyt kysyntää erävalvonnalle, jonka tehtävänä on varmistaa kaikkien valtion maiden ja vesien käytön laillisuus ja luvallisuus, sekä ennalta ehkäistä luonnonvararikollisuutta. JTS 2025-2028 esityksessä Metsähallitus on ehdottanut 450 000 euron pysyvää, vuosittaista tasokorotusta erävalvonnan tehtävien hoitamiseen. Esitetyllä rahoituksella varmistetaan erävalvonnan kasvaneiden tarpeiden ja kysynnän mukainen palvelu ja ennaltaehkäistään luonnonvararikoksia sekä omalta osaltaan mahdollistetaan luonnon kestävä virkistyskäyttö.

Helmi-elinympäristöohjelman tukeminen; kala- ja riistaelinympäristöjen kunnostus ja lajien hoito

Eräpalvelujen rooli on ollut merkittävä suojelualueiden ulkopuolella tehtävissä monivaikutteisissa riistaelinympäristöjen ja valuma-alueiden ja virtavesiluonnon ennallistamis- ja kunnostustoimenpiteissä sekä valtakunnallisessa pienpetojen pyyntihankkeessa Helmi-ohjelman tavoitteita tukien. Metsähallitus on JTS 2025-2028 esityksessä ehdottanut 800 000 euron nostoa vuodelle 2025 kala- ja riistaelinympäristöjen kunnostukseen ja lajien hoitoon.

JHT:n digikokonaisuuden kehittäminen

Metsähallituksessa on meneillään tietojärjestelmä- ja arkkitehtuuriuudistukseen tähtäävän JHT Arvo -hankkeen käynnistyminen. Toimintaympäristön muutosnopeuden lisääntyessä digikokonaisuuden ketterä ja kokeileva kehitys tukee rakenteiden ja toimintatapojen uudistumista tarjoten joustavia, asiakaslähtöisiä ja yhteentoimivia ratkaisuja palvelujen tuottamiseen. Metsähallitus on ehdottanut JTS 2025-2028 esityksessä 600 000 euron nostoa vuodelle 2025 digikokonaisuuden kehittämiseen. Haettu rahoitus täydentää Luontopalvelujen digikokonaisuuden kehittämisen kokonaisrahoitustarvetta.